

JORDI LLAVINA

Joan Salvat-Papasseit i Alberto Caeiro

Fa un temps, un grup de persones que feien una revista em van demanar si els podia escriure un article que relacionés poesia i ensenyament. No em va semblar un tema difícil, ni abstracte, sinó més aviat una cançó molt tocada però potser mai no prou ben interpretada. A més, anys enrere jo havia fet classe en l'ensenyament secundari, i havia elaborat els meus propis materials. Vull dir: havia triat aquells poemes que més em podien servir per fer entendre als adolescents que la poesia no té cap mena d'utilitat pràctica (fora que entengueu per "utilitat pràctica" la natural predisposició de cadascú a voler ser feliç).

D'entrada, em va venir al cap Salvat-Papasseit. Jo diria que, en aquest país, som molts, els que hem començat a llegir poesia amb els versos de l'autor d' *El poema de la rosa als llavis*. Després n'han vingut molts altres: Espriu i Riba, Sagarra i Estellés, Llopart i Vinyoli, Eliot i Puixkhin, Celan i Vallejo, Pilinski i March, Carner i Dickinson, Manrique i Reverdy, Andrade i Ponge... però els versos de Salvat tenen sovint per a molts lectors catalans l'halo de les descobertes més felices.

Un dels poemes més colpidors de Salvat és "Tot l'enyor de demà". Posem que és el mateix poeta qui ens parla (i així ens estalviem l'amoïnosa, tot i que elegant i eficaçíssima, distinció de la crítica seriosa entre el poeta que escriu i la veu que ens parla des de l'artefacte lingüístic que és tot poema). Doncs bé, el poeta ens diu que una malaltia l'ha postrat al llit. I, tot seguit, ens fa saber que enyora tot allò que l'endemà podrà tornar a veure d'una manera regular, consuetudinària, si es recupera i, per tant, es pot llevar. Moltes coses. La gent del barri, els elements diversos: la noia que du la llet, el vailet que crida el diari, els tramvies, les dones amb la cistella plena que vénen del mercat, l'adroguer, la quitxalla del veïnat. I també la "daurada mediocritat" de la llar: el pa, l'escudella rossa i fumejant, el vi.

No és un poema memorable, ni perfecte. A Salvat, com a Maragall, la llengua se'ls encallava massa sovint, i en qualsevol cas mai no els fluïa com a Sagarra, ni la sabien artisar com J. V. Foix o amorosir com Marià Manent (tots cinc eren barcelonins de Barcelona. A l'últim, per cert, Salvat li endreça el poema). No és, segurament, una composició antològica. Però és un poema que ens ensenya coses transcendents sobre la vida. I coses no tan transcendents. Entre aquestes darreres, ens fa saber, posem per cas, com era de populosa i d'acolorida la vida de

"Rellegint Caeiro he tornat a pensar en Salvat. Tots dos volien donar un concepte directe de les coses i escriure una poesia de la intuïció"

barri a la Barcelona dels anys vint del segle passat ("Tot l'enyor de demà" és un considerable document sociològic). Entre les primeres, ens alligona sobre un aspecte primordial per aprendre a viure amb un mínim de confortabilitat, encara que sembli una cosa de sentit comú: només ens adonem del profund valor de les coses petites quan ens manquen, quan hi ha algun element que ens priva de gaudir-ne. És, es miri del dret o del revés, una lliçó fonamental.

El poeta havia començat el poema afirmant que, tot i estar malalt, estava força content. Content perquè, com que sospi-

tava que l'endemà ja es podria llevar, tot allò tan positiu només trigaria un dia a tornar-se-li a revelar. De totes maneres, Salvat, que no és un autor complex ni transcendent, i que, encara que ho hagués volgut ser, tampoc no va tenir gaire temps de ser-ne, ens apunta, als darrers versos, una intuïció lluminosa. Si no es pot aixecar mai més, sempre li quedaran els amics, que en perpetuaran aquell vitalisme extrem, aquell seu abrandament una mica càndid, aquell esperit de joventut inestroncable.

Salvat ha sigut, en efecte, l'etern poeta jove de la nostra literatura. Es va morir a trenta anys, de tuberculosi —la plaga de l'època. Alberto Caeiro, el mestre de tots els poetes que conté el poeta Pessoa (el rei de la màscara), el va precedir cinc anys en el naixement i nou en el decés (també de tisi). Aquests dies Quaderns Crema presenta, en quatre volums, el bo i millor (no tot) de la poesia de Fernando Pessoa, traduïda per Joaquim Sala-Sanahuja. I Caeiro, esclar, n'ocupa el primer volum.

Rellegint Albert Caeiro he tornat a pensar en Salvat, cosa curiosa. Autodidactes tots dos, diríeu que en el portuguès cada vers hi té més alè (aquell seu paganisme fa venir al cap tants passatges dels *Cants* de Leopardi i precedeixen tants versos transcendents d'Ungaretti!), però, en el fons, tant l'un com l'altre advoquen per donar un concepte directe de les coses, i per escriure una poesia de la intuïció que aconsegueixi posar en ridícul la raó (perquè davant segons quins fenòmens de la naturalesa (humana o temporal) la raó està condemnada a fer el ridícul. Encara avui). "Em sento nat a cada moment / a l'eterna novetat del Món...", exclama el portuguès, un dels més lúcids portaveus del descrèdit de la metafísica (la gràcia de l'experiment és que Pessoa, amb Caeiro, va afaiçonar el seu poeta més metafísic, justament). Uns versos que haurien pogut figurar com a epitafi en la tomba de l'autor barceloní.